

**Esildis Kristin Kuutma esitamiseks Eesti Teaduste Akadeemia akadeemiku kandidaadiks etnoloogia ja folkloristika alal**

*Kandidatuuri põhjendus, sh ühiskondlik tegevus ja panus teadusvaldkonna populariseerimisse*

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna nõukogu esitab Eesti Teaduste Akadeemia akadeemiku kandidaadiks etnoloogia ja folkloristika alal professor Kristin Kuutma. Kristin Kuutmal on suuri teeneid pärimuskultuuri ja kultuuripärandi uurimisel ja teaduslikul mõtestamisel, samuti Eesti Vabariigi esindamisel UNESCO tegevuses. Ta on rahvusvaheliselt tuntud ja hinnatud teadlane, kelle töö on ka tähelepanuväärne ühiskondlik ning kultuuripoliitiline väljund.

Kristin Kuutma (sündinud 1959) kaitses doktoriväitekirja 2002. aastal Washingtoni Ülikoolis (Scandinavian Area Studies, kultuuriantropoloogia). Seejärel töötas ta Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadurina, alustas tööd õppejõuna (folkloristika ja etnoloogia erakorralise vanemteadurina) Tartu Ülikoolis 2005. aastal ning valiti Tartu Ülikooli kultuuriteaduste korraliseks professoriks 2010. aastal. Tema teaduslik tegevus on olnud mitmekülgne, hõlmates nii kultuuriteaduste teoreetilisi kui rakenduslikke suundumusi. Ta on arendanud folkloristikat, etnoloogiat ning kultuuriantropoloogiat, uurides Eesti, Seto ja Saami kultuuri ajaloolist kujunemislugu ning pärimusliku taustaga kultuurisümboleid. Seda suunda esindavad näiteks ingliskeelne monograafia „Collaborative Representations: Interpreting the Creation of a Sami Ethnography and a Seto Epic“ (2006) ja eestikeelne süvauurimus „Pärimuskultuurist kultuurisümboliks – saami etnograafia ja seto eepose saamisluugu“ (2005). (Kuigi temaatika on sama, on tegemist kahe iseseisva teosega, mis on adresseeritud erinevatele lugejaskondadele.) Kristin Kuutma on avaldanud olulisi töid ka folkloristika ja etnoloogia historiograafiast, pärimuskultuuri representatsioonist, kultuuripoliitikast, rahvakultuuri muutustest 20. sajandil, pärimusmuusikast ja selle ühiskondlikust kontekstist, samuti mäluuuringutest. Viimasel kümnendil on ta avaldanud ridamisi olulisi töid vaimse kultuuripärandi teemal, seda kriitiliselt mõtestades ja pärandipoliitika suundumusi eritledes; need uurimused on ilmunud Lääne juhtivate teaduskirjastuste kogumikes (Berghahn Books, Routledge, Wiley Blackwell, Springer). Ta on avaldanud järjepidevalt artikleid erialastes juhtivates perioodilistes väljaannetes, nagu International Journal of Heritage Studies, Ethnologia Europaea, History and Anthropology, Journal of American Folklore, Journal of Folklore Research, Oral Tradition, Journal of Ethnology and Folkloristics, Trames, Scandinavian Studies, Slovak Ethnology, Current Anthropology. Seejuures on ta järjekindlalt avaldanud töid ka eesti keeles, näiteks teadusajakirjades Keel ja Kirjandus, Mäetagused, laiemale üldsusele mõeldud kultuuriajakirjas Vikerkaar, Tartu Ülikooli väljaannetes ning Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamatus Paar Sammukest jm.

Kuutma uurimistöö on läbivalt seotud ühiskondlike teemadega. Uurimistöö keskmes on pärimusvaldkonna kultuuripoliitika ning kultuuripärandi ja identiteedi keerulised seosed. Kuutma käsitleb olemuslikult haakuvaid probleeme: mõistete kujunemine nii kultuuripärandi määramisel kui laiemalt kultuuriantropoloogias; folkloristika ja etnoloogia historiograafia; (pärimus)kultuuriuuringute refleksiivne analüüs; kaasaegse kogukonna suhestumine ajaloolise pärimusega. Ta analüüsib kultuuripoliitika ja rahvusvaheliste suhete puutepunkte kultuuripärandi väljal, märkamaks ühiskondlike keerdsõlmede, kaasatuse ja välistamise

valikuid, millele on lisandunud elava kultuuripärandi ja rände ning keskkonna temaatika. Siin kajastub pärimuskultuuri rakendusvõimaluste eritlemine UNESCO katusorganisatsiooni ÜRO kestliku arengu suunistest juhendumisel.

Tartu Ülikoolis on professor Kristin Kuutma töö õppejõuna tihedalt seotud eestikeelse magistriõppe kavaga „Etnoloogia, folkloristika ja rakendusantropoloogia“ ning ingliskeelse magistriõppe kavaga „Folkloristika ja pärandirakendused“, mis käivitus 2017. aastal ning mille programmi väljatöötamises oli tal oluline roll. Tema juhendamisel on Tartu Ülikoolis kaitstud 6 doktoriväitekirja ning 17 magistritööd, kaitsmisele on jõudmas 4 doktoranti ja magistranti; ta on juhendanud kahte järel doktoranti ja külalisdoktoranti. Ta juhtis Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituudi doktoriõppe programmi aastatel 2016-2020 ning on koordineerinud doktorikooli tegevust aastatel 2009-2023 Tartu Ülikoolis kultuuriteaduste vallas üksuses Kultuuriteaduste ja kunstide doktorikool (KTKDK), mis esialgu toimus Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatava kultuuriteooria tippkeskuse raames ning edaspidi vastavalt muutuvatele rahastusmeetmetele. See jätkuv nelja kõrgkooli ettevõtmine humanitaaria suunal ühendab Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Eesti Kunstiakadeemia doktorante ja õppejõude. Kristin Kuutma on Tartu Ülikooli esindaja Kultuuriteaduste ja kunstide doktorikooli (KTKDK) juhatuses. Alates 2021. aastast esindab ta kultuuriteaduste instituuti Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna doktoriõppe nõukogus.

Kristin Kuutma uurimisprojekte on hinnatud rahastust väärivaks nii Eesti kui Euroopa Liidu teadustöö instantsides. Ta juhib praegu Euroopa Horisondi projekti „Keelte velmamine ja kultuurilise mitmekesisuse hoidmine“ (2023–2026) ning alustab peagi Horisondi projektiga „Kultuuripärand turismi ja kestlikkuse edendajatena eraldatud maapiirkondades“ (2024–2027), mille leping on sõlmimisel; Soome välisministeerium rahastab ulatuslikku rakenduslikku projekti „Loov ja elav kultuuripärand kui ressurss põhjapoolses piirkonnas“ (2021–2024), kus Kuutma juhatab rahvusvahelise uurimisrühma tööd. Aastail 2015–2020 oli ta ETAGi rahastatud institutsionaalse uurimisteema „Kultuuripärand kui ühiskondlik-kultuuriline ressurss ja probleemne valdkond“ (IUT34-32) vastutav täitja ning on olnud mitmete varasemate uurimisprojektide edukas juht. Nende hulka kuuluvad näiteks Euroopa Komisjoni finantseeritud (FP7) „EuNaMus - European national museums: Identity politics, the uses of the past and the European citizen“ (2010–2013), Eesti Teadusfondi projektid „Teadmiste produktsioon rahvusteadusliku uuringu kontekstis“ (2009–2012), „Folkloristika ja refleksiivne kultuurikriitika (20. saj. esimene pool)“ (2004–2007) jt. Hetkel on hindamisel mitu taotlust, seda nii Eestis kui Euroopa tasemel.

Omaette suure peatüki Kristin Kuutma tööst moodustab tema UNESCOga seotud tegevus. Alates 2008. aastast on Kristin Kuutma ametis UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni nõukogu esimehena. Aastatel 2006–2010 osales ta Eesti esindajana UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse valitsustevahelise komitee töös (2006–2007 aseesimehena) ning on jätkuvalt tegev vaimse kultuuripärandi eksperdina nii rahvusvaheliselt kui ka Eestis (Kuutma on Eesti Kultuuriministeeriumi vaimse kultuuripärandi nõukogu liige). Selle töö olulise tulemusena rajas ta Tartu Ülikoolis UNESCO õppetooli vaimse kultuuripärandi rakendusuuringute alal, mille jätkuvalt laieneva tegevuse juhataja ta on. Koostöökokkuleppe allkirjastasid UNESCO peadirektor Audrey Azoulay ja Tartu Ülikooli rektor Toomas Asser 07.03.2019; eduka aruande põhjal pikendati lepingut 03.04.2023 järgnevas neljaks aastaks. Vaimse kultuuripärandi rakendusuuringute UNESCO õppetooli eesmärk on toetada kultuuripärandi spetsialistide ettevalmistamist, jälgida seotud ühiskondlikke protsesse ja majanduslikku konteksti, luua teadusuuringutega uusi tõlgendusi, valmistada ette üliõpilasi (sh ingliskeelses magistriõppe kavas „Folkloristika ja pärandirakendused“) tööks selles kiiresti arenevas valdkonnas.

UNESCO õppetool teeb tihedat koostööd Eesti Rahvakultuurikeskusega, Kultuuriministeeriumiga ja paikkondlike pärimuskultuurile keskendunud vabaühendustega. Kristin Kuutma on pidanud ettekandeid ja aidanud korraldada ettevõtmisi koostöös Eesti Rahvakultuuri Keskuse ja Eesti Folkloorinõukoguga (Kuutma on ka üks nõukogu asutajaliikmetest), panustanud Eesti Laulu- ja Tantsupeo sihtasutuse ning Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi algatustesse ja juhatanud rakenduslike regionaalsete kultuuriprogrammide mõjuanalüüsi läbiviimist. Veel USA-s õppides ja eesti keelt õpetades sai Kuutma sajandivahetusel Eesti Kultuuriministeeriumilt tellimuse koostada taotlustekstid Baltimaade laulu- ja tantsupeo tavandi ning Kihnu kultuuriruumi kandmiseks UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja.

Teoreetiliste teadmiste rakendamine ja populariseerimine on olemuslikult seotud vaimse kultuuripärandi rakendusuuringute UNESCO õppetooli teadus- ja arendustegevusega. Kuutma on aktiivselt osa võtnud oma eriala rahvusvahelise kogukonna tööst. Kasvava tähtsusega on UNESCO õppetoolide rahvusvahelises võrgustikus osalemine ja aktiivne suhtlemine vastava UNESCO sektoriga ning UNESCO vaimse kultuuripärandi alastel üritustel osalemine. Selle töö tulemuseks on ka järel doktorite ja külalisdoktorantide juhendamine ning kutsed rahvusvahelistel teadusfoorumitel esinemiseks.

Kristin Kuutma kuulub mitmete rahvusvaheliste teadusajakirjade ning teadusnõukogude koosseisu ning on sage külalisõppejõud maailma juhtivates ülikoolides (näiteks Ühendkuningriigis St. Andrewsi Ülikooli külalisprofessorina, loengud Helsinki ja Heidelbergi ülikoolis). Ta esindas aastatel 2007–2012 Eesti humanitaarteadlasi Euroopa Teadusnõukogus, kus ta valiti ka vastava humanitaarkomisjoni juhatusse, lisaks on teda kutsutud mitmesse evalveerimiskomisjoni Soomes, Norras, Rootsis ja Hollandis. Ta on korraldanud laia rahvusvahelise haardega teadusüritusi, millest mastaapseimad on olnud XI SIEFi (Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore/International Society of Ethnology and Folklore) rahvusvaheline kongress (Tartu 2013, peakorraldaja ja programmi juht, ca 500 osalejat) ning XIII EASA (European Association of Social Anthropologists) konverents (Tallinn 2014, teadusnõukogu ja korralduskomitee liige, ca 800 osalejat). Ta on Kalevalaseura kutsutud välisliige, Helsinki Ülikooli humanitaarvaldkonna teadusnõukogu kutsutud liige, Ida-Soome Ülikooli kultuuriuuringute professuuri valimiskomisjoni liige, olnud Helsinki ja Turu Ülikooli professuuride valimiskomisjonis, hindamispaneelides Norras, Šveitsis ja Suurbritannias; aastail 2018-2022 Eesti riigi teaduspreemiate komisjonis.

Arvestades professor Kuutma suurt panust Eesti ja rahvusvahelisse teadustegevusse humanitaarteaduste alal ning tema mitmekülgset ühiskondlikku tegevust, sealhulgas Eesti huvide esindamisel ja Eesti maine kujundamisel UNESCO töös, võib teda pidada väljapaistvaks kandidaadiks Eesti Teaduste Akadeemia etnoloogia ja folkloristika akadeemiku vakantssele kohale.

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Professor Anti Selart

HV dekaan, HV nõukogu esimees

Lisa 1: kandidaadi andmed

Lisa 2: olulisemate käimasolevate teadusprojektide loetelu

Lisa 3: kümne tähtsama teaduspublikatsiooni või arendustöö loetelu koos digitaalse identifitseerimistunnusega (DOI)

Lisa 4: link kandidaadi kohta käivale teabele Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS)

Lisa 1: kandidaadi andmed

Kristin Kuutma

sünd: 11.07.1959

e-post: [kristin.kuutma@ut.ee](mailto:kristin.kuutma@ut.ee)

mob: 55589081

Lisa 2: olulisemate käimasolevate teadusprojektide loetelu

**HORIZON / MHVKU23038R "Revitalising languages and safeguarding cultural diversity (RISE UP) / Keelte velmamine, kultuurilise mitmekesisuse hoidmine"**

(1.02.2023–31.01.2026). *Vastutav täitja: Kristin Kuutma.* Tartu Ülikool, Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, kultuuriteaduste instituut, UNESCO õppetool (partner, WP juht).

Finantseerija: Euroopa Komisjon. Eraldatud summa: 252 188 EUR.

**MHVKU21676 "Creative and living cultural heritage as a resource for the Northern Dimension region (LIVIND) / Loov ja elav kultuuripärand kui ressurss põhjapoolses piirkonnas"**

(6.09.2021–30.07.2024). *Vastutav täitja: Kristin Kuutma.* Tartu Ülikool, Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, kultuuriteaduste instituut, UNESCO õppetool (partner). Finantseerija: Soome välisministeerium. Eraldatud summa: 20 000 EUR.

**PHVKU23920 „Rahvusteaduste baasfinantseerimine/ UNESCO õppetooli projektid“**

(01.02.23–31.01.24). *Vastutav täitja: Kristin Kuutma.* Finantseerija: TÜ HV valdkond. Eraldatud summa: 17 000 EUR.

**HORIZON “CULTURAL heritage in RurAL remote areas for creative tourism and sustainability (CULTURALITY)”**

(1.04.2024–31.03.2027). *Vastutav täitja: Kristin Kuutma.* Tartu Ülikool, Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, kultuuriteaduste instituut, UNESCO õppetool (partner, WP juht). Finantseerija: Euroopa Komisjon / HORIZON-CL2-2023-HERITAGE-01-05: “Fostering socio-economic development and job creation in rural and remote areas through cultural tourism. Planeeritud summa: 189 000 EUR. (*rahastatakse; leping sõlmimisel*)

(*taotlus esitatud*) HORIZON-ERC “**Licence2Belong: Living Heritage and Heritage Diplomacy**“ (5 a). *Vastutav täitja: Kristin Kuutma.* ERC-2023-ADG (Advanced Grant).

Taotletud summa: 2 498 125 EUR.

Lisa 3: kümne tähtsama teaduspublikatsiooni või arendustöö loetelu koos digitaalse identifitseerimistunnusega (DOI)

1. Kuutma, Kristin (forthcoming). 'Ownership and rights: Sustainable Development ideals with inequalities of recognition and resource management'. In: *At the Crossroads: Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development*. Chiara Bortolotto & Ahmed Skounti (eds). London: Routledge.

2. Kuutma, Kristin; Vaivade, Anita (2021). Political Imperatives in the Heritage Regime and the Emergent Collaborative Scenarios on the Ground: Case Studies from the Baltics. *Slovenský národopis / Slovak Ethnology*, 69 (4), 519–533. DOI: 10.2478/se-2021-0031.
  3. Kuutma, Kristin; Annist, Aet (2020). Home and heritage out of place: the disjunction of exile. *International Journal of Heritage Studies*, 26:10, 942-954. DOI: 10.1080/13527258.2020.1714695.
  4. Kuutma, Kristin (2019). Inside the UNESCO apparatus: from intangible representations to tangible effects. In: Akagawa Natsuko & Laurajane Smith (Ed.). *Safeguarding Intangible Heritage: Practices and Politics*, 68–83. London: Routledge. ISBN 9781138580749
  5. Kuutma, Kristin (2019). Afterword: The Politics of Scale for Intangible Cultural Heritage - Identification, Ownership, and Representation. In: Tuuli Lahdesmaki, Suzie Thomas and Yujie Zhu (Ed.). *Politics of Scale: New Directions in Critical Heritage Studies*, 156–170. New York–Oxford: Berghahn. DOI: 10.2307/j.ctv12pnsx.15
  6. Kuutma, Kristin (2017). A Textual Ethnography of Collaboration in Early Sami Studies. *History and Anthropology*, 28 (1), 23–38. DOI: 10.1080/02757206.2016.1197222.
  7. Kuutma, Kristin (2015). From Folklore to Intangible Heritage. In: William Logan, Mairead Nic Craith, and Ullrich Kockel (Ed.). *A Companion to Heritage Studies*, 41–54. Chichester: Wiley-Blackwell. DOI: 10.1002/9781118486634.ch3
  8. Kuutma, Kristin; Kästik, Helen (2014). Creativity and 'Right Singing': Aural Experience and Embodiment of Heritage. *Journal of Folklore Research*, 51 (3), 277–310. DOI: 10.2979/jfolkrese.51.3.277
  9. Kuutma, Kristin (2013). Concepts and Contingencies in Heritage Politics. In: Lourdes Arizpe, Cristina Amescua (Ed.). *Anthropological Perspectives on Intangible Cultural Heritage*, 1–15. Cham-Heidelberg-New York-Dordrecht-London: Springer. (Springer Briefs in Environment, Security, Development and Peace). DOI: 10.1007/978-3-319-00855-4\_1.
  10. Kuutma, Kristin (2009). Who owns our songs? Authority of heritage and resources for restitution. *Ethnologia Europaea*, 39 (2), 26–40. DOI: 10.16995/ee.1052
- Võsu, E.; Kõresaar, E.; Kuutma, K. (2008). Mediation of Memory: Towards Transdisciplinary Perspectives in Current Memory Studies. *Trames: Journal of the Humanities and Social Sciences*, 12 (3), 241–262. DOI: 10.3176/tr.2008.3.01.
- Kuutma, Kristin (2006). *Collaborative Representations: Interpreting the Creation of a Sami Ethnography and a Seto Epic*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica (FF Communications, 137 (289)). ISBN: 951-41-0970-8

Lisa 4: link kandidaadi kohta käivale teabele Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS)

[https://www.etis.ee/CV/Kristin\\_Kuutma/est/](https://www.etis.ee/CV/Kristin_Kuutma/est/)